

"וצפית אותו נחשת"

מתוך שיחת המשגיח הגה"צ רבי גדליה אייזמן

נחוץ לדעת, כי באיזה מצב שנמצא בו האדם, ולמרות שלפעמים יצר הרע מצייר לאדם שהוא נמצא בדיוטא התחתונה שבשואל, תמיד הוא יכול לעלות.

וכל חיזוק, איזה שיהיה, אם הוא לא במהלך שגרת בוקע את ההסתרות, וסוף ההצלחה לבוא – אם רק יתעקש.

על דברי רש"י בפסוק "וצפית אותו נחשת – לכפר על עזות מצח" מבאר האלשיך שלפעמים מרגיש האדם שירידתו היא כה גדולה, עד שזו עזות מצח לגשת לפני הבורא יתברך, על זה נאמר 'וצפית אותו נחושת' - כענין 'מצח נחושה'. עזות מצח זאת, שלא יסתכל על שום דבר אלא ניגש ומתחזק כפי יכולתו – זה הוא ציפוי של קדושה על המזבח. (אלול תשל"ה - "גידולי מוסר")

קידוש ה'! שבת איפוא למשרד וביקשתי להחליף ולקחת את הבתים הטובים, היקרים.

חשבתי 'מאין יבוא עזרי, מהיכן אשלם זאת?' נכנסתי לבית כנסת בירושלים להתפלל תפילת מנחה, והנחתי את שני הארגזים לידי על הספסל, והנה אחד המתפללים אשר ראה ארגזים מונחים בבית הכנסת, והדבר היה לו מוזר, פתח אותם... אחר התפילה ניגש אלי ושאל: 'מה זה, לשם מה אתם צריכים כל כך הרבה בתי מזוזה?' השבתי שיש לי גמ"ח מזוזות. שאל: 'וכמה עלתה הקניה הזו?' השבתי. הוציא האיש ארנק ושילם את מלוא הסכום.

לשנה הבאה התקשר אותו יהודי יקר ביארצייט של הסטייפלה, ותרם שוב סכום של מאה בתי מזוזה!

(נר לשולחן שבת)

גדול אחד חבשו השר בבית הסוהר, והמקום מטונף ואסור להתפלל ולהרהר בו. נסתפק, אם יכול לקיים מעשה מצוה בלי הרהור, כגון, שיתנו לו דרך חלון צר לולב ואתרוג, אם יכול ליטלם, או לקיים 'משלוח מנות', או שמעשה מצוה אין יכולים לעשות אלא במקום נקי?

ולכאורה אפשר להביא ראיה מהגמרא בקידושין, שאין לעמוד בבית המרחץ ובית הכסא, שנאמר "תקום והדרת" קימה שיש בה הידור. ואם אסור לעשות מצוה במקום שאינו נקי, לשם מה צריך פסוק? אלא מוכח דאפשר לעשות מצוה במקום לא נקי.

אמנם בוהר פרשת תרומה כתב דמצוות צריכות בית נקי וטהור. אלא שיש לדחות, כי כל זה כשיש בידו לתקן ולטהר, אך כאן הוא אנוס גמור.

(טוב עין" ל"ז ועין" נפש החיים" ד' כ"ז)

ומכבוד המצוה להזהר שלא לחשוב באופן עשייתה כשהוא במקומות המטונפים. ומוהר"ם פאפירס כתב שאין להרהר בבית הכסא בצורך מצוה, אלא ירהר בהוצאות ביתו או בבנינים נאים ומצויירים. (שד"ח"ה)

ועשית לו זר זהב סביב

מעשה בתלמיד חכם יקר שעלה בדעתו רעיון נאה, הציע לנדב לבית הכנסת לדרמן טסי כסף קטנים לספרי התורה, טסים שנמכרים בחנויות ובהם חקוק 'ספר ראשון', 'שני', 'מפטיר', כך לא יטעו ויוציאו את הספרים הנכונים ולפי הסדר הנכון.

מזן ה"קהילות יעקב" לא הסכים שיעשו זאת, ולא נימק טעמו. זכור לטוב הרה"ג דוד פרנקל שהסביר את טעם רבינו: השלטים הללו הם לא לכבוד ספרי התורה, אלא לכבודו של הגבאי, שהוא לא יתבזה, שאחר כך יטענו נגדו 'איך לא דאגת שיוציאו את הספר הנכון', הגבאי צריך לעמוד ולהשיג איזה ספר מוציאים ולא לדבר מאחורה...

"ועשו ארון עצי שטים... וצפית אותו זהב טהור". (פכ"ה)

היה זה לפני עשרות שנים, אחרי השריפה בבית הכנסת לדרמן. המחנך הדגול רבי אברהם יוסף וולף והגבאי המסור יבלחט"א רבי משה כהן נכנסו אל מרן הסטייפלר בהצעה ושאלה אם לעשות ביטוח על ספרי התורה.

ברגע הראשון השיב רבינו בחיוב, אולם תוך כדי דיבור חזר בו ואמר 'לא'.

והסביר דבריו: ברגע שעושים ביטוח, הדאגה היא לערך הכספי וזו לא הדאגה שצריכה להיות, זה לא כבוד שמים, צריך לדאוג לקדושת ספרי התורה, לעשות כל טצדקי בעולם ספרי התורה יהיו מוגנים משריפה, מגניבה וכל מרעין בישין, בזה צריך להשקיע, לבנות את הארון מחומרים נגד שריפה, ברזל, אסבסט, שיהיה עמיד, שלא יזוק - לשמור על דברי קדושה זה קידוש ה'!

והעידני הר"ר משה כהן: בזמננו, שהגניבות מרובות רח"ל, אין להקיש מהוראה זו הלכה למעשה, איננו יודעים מה מרן היה אומר היום! (נר)

"ויקחו לי תרומה"

לג'ר מ"ש יש גמ"ח ידוע של מזוזות בבני ברק. זה סיפור: 'קיץ אחד נסעתי לירושלים, למפעל של בתי מזוזה. הייתי צריך מאה בתי מזוזה. שאלתי אם יש להם בתי מזוזה טובים, עמידים במים, נגד רטיבות וכדומה?

'כן' השיב המוכר 'אבל הם עולים כפול, בתים רגילים יעלו לך שש מאות שקל, ואלו עולים אלף ומאתיים'. מאילו ציים כספיים לקחתי בתי מזוזה פשוטים.

כשיצאתי מהמפעל נצנצה בי מחשבה - הרי היום היארצייט של רבינו הסטייפלר ונזכרתי במה שאמר כי יש להשקיע ולהוציא כסף כדי לשמור על חפצי קדושה - לשמור על דברי קדושה זה

העצה לזה היא: כנהוג יש טס כסף על ספר התורה ליופי, בטס יש ריבוע קטן שבו מכניסים לוחיות 'שבת קודש', 'יום טוב', כמו כן ניתן להכניס בו לוחית עם הכיתוב 'ספר ראשון', 'מפטיר', וכפי שנוהגים בבתי כנסת רבים. (נר לשולחן שבת"ה מהר"מ"ס)

כתר, רימונים וקישוטים שעל ספרי התורה לנוי, דינם כתשמישי קדושה (י"ד רפ"ב ט"ז). ואף שהם אינם נוגעים בספר תורה עצמו, כיון שמונחים עליו ועשויים לנויו ולכבודו! (פמ"ג, ביאור הגר"א ועיי"ש). **אמנם בשו"ת "שיבת ציון"** (י) צידד לומר שהטסים אע"פ שהם גם לנוי, עיקרם נעשה לסימן איזה ספר תורה יוציאו היום, ואינם בכלל תשמישי קדושה. (ועיי'ן "צדקה ומשפט" ה"ל בהכנס"ס פט"ו)

ובספר "גני הקודש" הביא שדבריים המונחים על ספרי התורה לקביעות, אף שאינם עשויים לנוי, כגון יד שאינה יפה, הורה הגאון רבי חיים פנחס שיינברג שטעונים גניזה. (ה' הערה כ"א)

'חובה על שמש בית הכנסת להשגיח בעת פתיחת ארון הקודש, לעמוד ליד האיש שפותח ומוציא את ספר התורה ולא יזוז משם, אלא לראות היטב ולהשגיח עליו מסיבות כדלהלן:

לפעמים מי שמוציא את ספר התורה הוא זקן, או אדם שתש כוחו וצרכים לעזור לו...

ועוד טעם, שמא יוציא ס"ת שאינו מוגה ומוכן לפרשת השבוע. **ואם המגיה נמצא בבית הכנסת,** עליו מוטל החיוב לגשת אל הפותח בעת ההיא. ("ספר חיים" לרבי חיים פאלאגי"ב ב' ועיי'ן "זאת התורה" ח')

ובענין זה ביקשני גבאי, ת"ח יקר לעורר: ברבות מקהילות ישראל נהגו לכבד חתן בשבת האופרוף בפתיחת ארון הקודש. פעמים רבות החתן מרוגש מהמעמד, מלא אימת ציבור, וכמה פעמים כמעט וארע אסון. העצה הטובה לכך היא, שהגבאי יעמוד לידו וישגיח היטב עד שספר התורה יגיע בשלום לידי החזן. (נר לשולחן שבת"ה ועיי'ן מסכת סופרים י"ד ט')

"ועשית את הקרשים למשכן". (כ"ו ט"ו)

נשאל המהרש"ם האם מותר לקהל למכור לשר המוכן לשלם כסף רב, את הדרך בה הם מלוים את המתים לבית הקברות, וילכו מעתה בדרך אחרת, או שאין לעשות כן, שדומה לקרשים במשכן, שאמרו בהם "קרש שניתן בצפון לא ינתן בדרום".

והשיב: דין זה הוא רק בדבר שבקדושה, שמעלים בקודש ולא מורידים, אך בדבר שבמצוה אפשר להוריד.

ובכלל, ברחוב אין קדושה, שהרי ברוב הימים הולכים בו כל מי שירצו, ואף רחוב שמתפללים בו באקראי אין בו קדושה, וכדברי הגמרא 'שאיין לך ד' אמות שלא התפללו בהם עוברי דרכים'.

על כן פשוט שאין בזה חשש, אך כיון שזו דרך של רבים ויש לכל אחד זכות, יש לעשות זאת בהסכמת כולם. (שו"ת מהרש"ם ב' ל"ט)

מותר לשנות את ה"עצי חיים", מימין לשמאל (שו"ת מהר"ם ש"ק). **וכן להפוך את החלק העליון** שיהיה למטה, ואין בזה הורדה כלל, אדרבה מעלה היא, שהרי בו אוחזין את ספר התורה בשעת הברכה וההגבהה. (שו"ת "שערי צדק" או"ח י"ג הביאו כה"ח קמ"ז כ"ד)

את הספר הנפלא "ילקוט מעם לועז", שנתחבב על כל שדרות עם ישראל חיבר החכם השלם, הגאון רבי יעקב כולי. זכה רבי יעקב כולי לכתוב על פרשיות התורה עד פרשת תרומה - בפרק כ"ו פסוק ל"ג נתבקש לישיבה של מעלה - 'אוי לדור שאיבד כמותו'. **ניצוצות מתוך "ילקוט מעם לועז"**

'ציוה הקב"ה על ישראל לעשות את המשכן, והיתה בזה תועלת גדולה, שישראל יהיו בטוחים שה' הולך עמם ומשגיח עליהם בהשגחה פרטית - שאינם מנוהלים ע"י המזלות כשאר האומות. **ועוד,** שעל ידי המשכן סגלו ישראל בלבם יראה גדולה ונתרחקו מן החטא - ביודעם שהקב"ה שוכן בקרבם - בדומה לאלו הדרים בירושלים, צפת, או חברון שבוודאי מחוייבים לנהוג בהירות מופלגת! (כ"ה ב')

והיו הכרובים משתנים כפי מעשי בני הדור, שאם לא היו עושים רצונו של מקום, היה עשן יוצא ביניהם, והיו מחזירים פניהם זה מזה, כדרך בני אדם שהם כועסים. אבל כשהיו עושים רצונו, אזי פניהם איש אל אחיו, כשני ידידים, והיה זיוום מאיר ביותר! (כ"ה כ" - ב"ב צט. ילקוט ראובני)

"ועצי שטים" - לקחו עמהם ממצרים, ואם ישאלו אותם המצרים, אם אמת כפי שאתם אומרים שאתם רוצים ללכת דרך שלשת ימים, למה סוחבים אתם משא של קורות ארוכות כאלה? תוכלו להשיב להם שהעצים נחוצים לכם להקים מזבח.

ואדרבה, בזה יטעו את המצרים שיחשבו שכוונתם לחזור, ולכן עשו את כל ההכנה הזו, כפי שעושים עשירי ושועי הארץ, כשהולכים לטיול לוקחים עמהם כל הנחוץ, כדי שתהיה להם נחת רוח, שהכל יהיה מוכן ולא יסבלו במקום טיולם... אבל אם כוונתם לברוח ממצרים, בוודאי אין דרך הבורחים לקחת עמהם משאות כבדים, ואפילו בגדים מיותרים לא לוקחים... (כ"ה ה')

עם סיום ימי השובבי"ם

"צום השבוע" אשר נוהג השבוע בין יהודי לוב הוא צום שרק מעט מאד אנשים יכולים לעמוד בו. צום זה מתחיל בשקיעת החמה של שבת פרשת משפטים ונמשך בלי הפסק עד ערב שבת תרומה - שש יממות רצופות!

בערב שבת תרומה, כשעתיים לפני שקיעת החמה, היו באים לביתו של הצם, או הצמה, אם היתה זו אישה, מתפללים קבלת שבת, מקדשים על היין ועורכים מסיבה קטנה לכבוד המאורע.

בתום המסיבה היו מקבלים את ברכתם של הצמים, בה רואים סגולה לאריכות ימים. הצם אוכל לביל שבת רק כמה כפות של מרק קל ואין נותנים לו מאכלים רגילים עד עבור יום-יומיים, עד שיתאוששו מעיו שנתכווצו מחמת הצום. ("ילקוט מנהגים")

ראש חודש אדר בפרשבורג היה יום חג

בני חבורת "מהדרי התלמוד" שבעיר פרשבורג וסביבתה, כמאה וארבעים אנשי חיל, אנשי אמת, היו מסיימים את הש"ס מדי שנה בראש חודש אדר, ועושים משתה ושמתח מצוה.

בלוח "חודש בחדשו" הביא את התקנות אשר קיבלו עליהם החברים היקרים באסיפה כללית, שזושן פורים תרנ"ה, שיש עשרה במספר:

א. כל הרוצה להיות חבר בחברת "מהדרי התלמוד" צריך להיות ירא וחרד על דבר ה' ותורתו, מוקיר רבנו, ולא שמע שזלזלו תלמיד חכם ושתק. ולא ישמע עליו שמץ עבירה... למען לא יבואו בני החבורה לחרפה ולבזיון על ידו, כי זה כבוד התורה שיהיו כולם אהובים למקום ולבריות.

ב. יתחלק הש"ס בבלי לכל בני החבורה, וילמד אדם מה שלבו חפץ, ואחר שבחר יקבל ללמוד באמת ואמונה ובהתמדה רבה.

ג. ר"ח אדר נקבע שיבואו כל בני החבורה לעשות סיום ללימוד הש"ס, ולערוך שולחן למשתה ושמתח של מצוה, לא יפקד איש. ומי שדעתו יפה, ידרוש חידושי תורה מה שחננו ה', או קושיה שעלתה בלימודו, אך מקודם יגלה את אוזן הראשים או המזכיר, והם יקבעו סדר הדרשות.

ה. גם אנשים אהבי תורה ולומדיה, אשר אין ידיעתם משגת ללמוד בעצמם וחפצים להיות חברים יכולים לבוא בברית החבורה, אם מתנהגים כשורה על פי סעיף א', ראשי החבורה ישיתו עליו סך מסויים, ויבחרו לו ת"ח אשר ילמד עמו בביתו שעה או שעתיים לפי הפנאי, והמסכת תקרא על שמו.

י"ד. אם חלילה יתנהג אחד מבני החבורה שלא כשורה, באופן שישחוק בו בעלי קרנות ויהיה לבזיון, יאיימו עליו ראשי החברה שיקבל לעזוב דרכו... ואם ח"ו ימאן לקבל עליו דברי חברות כראוי, ידחוהו, וחצי הדף שלו מפנקס החברה ישלחו לביתו להורות 'סור לך', וחצי הדף השני ישאר למען ישמעו ויראו...

ט"ו. אם חלילה אחד מבני החבורה שבק חיים, ואת המסכת הזו שקיבל ללמוד נמנה הוא לבדו, ולא ידענו באיזה מקום פסק, ראשי החבורה יחלקו את דפי המסכת ההיא לכל בני החבורה.

י. מפני אשר יקרה לפעמים, שאחד טרוד על המחיה והכלכלה ולא יסיים את המסכת אשר קיבל עד ר"ח אדר ... עצה טובה, טובים השנים מן האחד, יקבע עם שכנו ללמוד יחד ולסיים.

בר"ח אדר, בראש השנה שנתסדה בה החברה הזו, צדיקים נכתבים ונחתמין לאלתר. אשר יעמדו על הברכה בהר גריסים, דגרסי באורייתא... על סדר השמות לא ניתנה הקפדה - וכאן באה רשימת החברים... (לוח חודש בחדשו" כמנהג ארץ הגר תשע"ב - מכון יצחק הלפרת ירושת הונגריה)